

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HASZNOS ÉS KÁRTÉKONY ROVAROKRA

XVII. KÖTET.

1910 OKTÓBER.

10. FÜZET.

Dr. Uhryk Nándor.

Irta : LÓSY JÓZSEF.

Magyar természetvizsgálónak lenni nehéz és hálátlan feladat. Tisztán a lélek és a jellem kötelességtudó parancsszavának engedni, a mi alantasan elmaradt közvéleményünk ellenében, önzetlen önfeláldozás. Az emberiség tudományos törekvései azonban megkövetelik, hogy mindaz, a mi művelt, fölemelkedett embert a szép és az igaz megismerésében érdekel, minden földön viszhangra találjon. Megkövetelik, hogy a tudományos kérdések magyar földön is választ nyerjenek és mégis mily kevesen vagyunk, jobban mondva : lehetünk, a kik a természettudomány terén, a kultura sötétlő, hézagos, parlagterületén apró gyertyavilágunkat meggyújtjuk, hogy tanuljunk és tanítsunk mellette, hogy szerény útmutatói legyünk a tudományos haladásnak.

A megismerés nyílt kérdése Magyarország faunája. Mégis kevesen azok, a kik ismergetik. A rovar, a lepke kit érdekeli? A gyermeket a míg játékát látja benne, addig a míg új játékot meg nem ismer és a tudnivágyót, a ki már megtanulta, hogy az életben nincsen játék.

Ha visszatekintünk az elmúlt évekre, látjuk, hogy a kultura magyar földjén vaksötétség feküdt, csak tévhit, babona lidérczfénye imbolygott rajta olykor-olykor. Aztán látjuk, hogy a parlag különböző mesgyéjén apró világok gyulnak ki, irányt vesznek, elindulnak és azok, akik a tudományos vizsgálódásnak egy célja felé vonzódnak, egymásra találhatnak. Apró emberek, sorsukban kicsiny fénybogararak. A tudomány a maga valóságában, mint a csillagos égbolt ragyog le rájuk. Kevesen vannak a dolgozók, sokan a játékosok. Szinte véletlen, hogy összekerültek a kicsiny, gyöngye munkásai a hatalmas tudománynak, de hisznek, jószemekkel látnak utat, irányt, célzt a haladásban.

UHRYK NÁNDOR barátunk is egy kicsiny mécsvilág volt a nagy tudomány köztársaságában. Mikor a maga mesgyéjén egymagában elindult, sötétben volt, árván és egyedül. Az üres és léha közvéle-

mény sötétjében fedezte föl őt a tudományos érdek akkor, amikor kötelességünké vált a magyar fauna katalógusának az összeállítása. A legapróbb, a finomság és a titkos életmód miatt legérdekesebb lepkék sorozata felületes, hiányos, töredékes és rendszertelen maradt volna, ha ő árva kis méce világánál, saját erejére támaszkodva, önzetlenül össze nem gyűjti azokat az adatokat, a melyekre a magyar fauna kimutatásában szükség volt és a nagy európai fauna összeállításakor szükség lesz. 1900-ban, mikor az Arthropodák kötete megjelent, az ő neve, magános munkálkodása, váratlan eredményt jelentett, mert úttörő munkát végzett.

A rejtett életmódon tengődő bagolymolyok között új fajt fedezett fel: a *Depressaria Uhrykellá*-t. Megjegyeztük, bár nem látta életcélját abban, hogy neve sok nyomdafestéket lásson. ABAFI-AIGNER LAJOS-sal és PÁVEL JÁNOS-sal, a kik rá már a túlvilágon vártak, együtt állította össze az ismert magyar lepkefajok jegyzékét. E nehéz és hosszadalmas munkával szolgálta a jelenben a tudományt. A microlepidopterák jegyzéke alapot ad a további munkára, fiait természetvizsgálóknak nevelte, ezekkel szolgálta a jövőt.

Faunisztikai munkái a következők:

1. A Magyar Birodalom Állatvilága: Microlepidoptera. Budapest, 1896. [Pável János-sal.]
2. Két új lepkefajváltozat. (Rovartani Lapok. V, 1898, p. 7—9, négy ábrával).
3. Újabb adatok Magyarország lepkefaunájához (Microlepidoptera). (Rovartani Lapok. V, 1898, p. 127—132).
4. L. von Aigner-Abafi: Die Geschichte der Lepidopterologie in Ungarn. (Illustr. Zeitschr. f. Entom. IV. 1899, p. 334—335). Ismertetés.
5. Butalis Mülleri Mn. (Rovartani Lapok. VII, 1900, p. 18).
6. Adatok Magyarország lepkefaunájához. (Rovartani Lapok. VII, 1900, p. 37—39).
7. Újabb adatok Magyarország lepkefaunájához. (Microlepidoptera). (Rovartani Lapok. VIII, 1900, p. 188—189).
8. Újabb adatok Magyarország lepkefaunájához. (Microlepidoptera). (Rovartani Lapok. VIII, 1901, p. 209).
9. Hypopta thrips és caestrum. (Rovartani Lapok. IX, 1902, p. 27—29).
10. Újabb adatok a magyar lepke-faunához. (Rovartani Lapok. X, 1903, p. 58—61).
11. A magyar lepke-fauna bővülése. A molypillék. I—II. (Rovartani Lapok. X, 1903, p. 67—69 és 03—97).

Tudományos gyűjtésével megajándékozta a kulturát, napi ren-

des munkájával gyógyította a beteg embert. Csak jót cselekedett. Emléke képét takarom el, ha jóságáról megfedlekzem.

1893-ban, január hóban, négyen az apró gyertyavilágok közül, összetalálkoztak, mint a fénybogárcák, messze a tudomány csillagai alatt. Ő agitált és azon fáradozott, hogy a tudományos rovartannak szétszórta kalandozó méceit összehozza egy egyesületbe, a melyben törekvéseiknek megértést, segítséget, lelkesülést találjanak. Az egyesület a magyar természetnek megfelelő formában megalakult és ő lett első elnöke és az maradt 16 esztendeig. Egyszerű szívjóságot sugárzott a tekintete mindig, mert heti összejöveteleink estéje békés pihenés volt és szórakozás tudományos passzióink eszmekörében. Abból a huza-vonából, mely a magyar tudományos törekvések között szakadatlanul — a hiúság vértjében, az önzés paizsával — tusázik, a kis társaságba soha egy zavaró szót sem engedett bejutni. Az ő érdeme volt, hogy igénytelen szerénység, önzetlen barátság és buzgó tudományszeretet, változatlan békében összetartott bennünket.

Temetése napján szintén közös érzés hozta össze a magyar entomologusok kisded társaságát. Az érzés az nap is szelíd és békés volt, de e mellett nagyon szomorú. Akkor bucsúztunk szeretett elnökünkötől. Köszönjük barátságát, a melylyel megtisztelt bennünket, köszönjük a hangyamunkát, a melylyel a hatalmas tudományt szolgálta és köszönjük egyéniségének békés, szelíd, önzetlen és nemes példáját, a melynek megengesztelő hatását emlékével folytatjuk életünk, kötelességünk útját, addig, a míg a barátság zavartalan érzésével újra nem találkozunk.

Magyarország pillangói.

Irta : † A. AIGNER LAJOS.

XXXVI.

20. *Lycaena Bellargus* ROTT.

ROTTEMBERG, Naturforscher. VI, 1775, p. 25. — ESPER, Die europ. Schmetterl. in Abbild. t. 32, f. 3; t. 55, f. 2—6. — *Adonis* HÜBNER, Samml. europ. Schmetterl. fig. 298—300.

A hím felül fénylő égszínkék, keskeny fekete szegélylyel, a hátsó szárny szegélyén többnyire fekete pontsor van. A nőstény sötétbarna, a szárny tövén kékes behintéssel és vöröses-sárga szegélyszínnel, utóbbi a hátsó szárnyon kékes szegélyű fekete pontokat zár körül, az elülső szárnyat fekete középfolt is diszítí. A rojt fehér és fekete, a fehér rész szélesebb mint a fekete. Alul a szárnyak barnás-szürkék, zöldes behintésű tövel, a szegélyen két sor fekete

ponttal és ezek között vöröses-sárga foltosor áll, mely előtt szemfoltok és középfolt van; az elülső szárny tövén két, a hátsón négy folt van, a hátsó szárny középfoltja fehér fekete maggal, a szemek nagyok, a szegély felé azonkívül még egy fehér pecsét fekszik. Kifeszítve 28—35 mm.

Hazánkban elterjedt, gyakori faj, mely erdei és hegyi réteken többnyire két ivadékban repül és pedig április végétől június végéig és augusztus elejétől szeptember végéig.

Aránylag kevés helyen repülnek oly nőstények, melyek egészen kék behintésűek; ezek képezik az *ab. ceronus* ESP.-t. Az *ab. cinnus* HB.-t, melynél az alsó oldalon levő szemfolt hiányzik, eddig csak Eperjesen figyelték meg. A *var. punctigera* OBTH.-nél a hátsó szárny szélén levő fekete foltok erősek, ez állítólag Tavarnokon (KELECSÉNYI) fordul elő.

Egyéb eltérései a hímnek a következők: 1. *ab. Czekelii* AIGN. kevésbé fénylő, feltűnő szürkés-kék (Peszér 1898). — 2. A hátsó szárny rojtja tiszta fehér (*albofimbriata* GILLM.). — 3. A hátsó szárny szélén álló fekete pontok alig vagy épen nem láthatók.

A nőstény a legkülönbözőbb eltérésekben található: 1. A rendesen világosabb barna, az alsó szárny szegélyén levő fekete pettyek széle nem rozsdaszínű, hanem narancsszínű vagy fehér, más példányoknál e pettyek széle kívül kék, belül vöröses-sárga vagy a keret kifelé fehéres, befelé sárgás s azontul kékes. — 2. Az elülső szárny szemszerű pettyei homályosak, a középfolt hol kisebb, hol nagyobb, némelykor fehéres szegélyű. A szárnyak töve mindig kissé kék behintésű. A hátsó szárny alsó oldalán a fekete szegélypontokban sohasem látni ezüstös pupillát, mely a *L. Corydon* nőstényén mindig jelezve van.

Hermaphroditát (balra ♀, jobbra ♂) 1899 június 28.-án fogtak Budapesten.

A petéje gömbölyded, lelapított, világos-zöld. A hernyó zöld vagy világos-barna, hátán sötét sávval, oldalt vöröses-sárga pettyek és sárga sáv van. Hossza 24—27 mm. Április és júliusban található a koronafürtön (*Coronilla varia, minima és montana*), patkócsímen (*Hippocrepis comosa*), *Stachys sylvatica*-n, csigacsövön (*Medicago sativa*), rekettyén (*Genista sagittalis*) és lóherén. A báb zömök, zöldes-barna.

A törzsfaj hazai termőhelyei: Budapest IV. 23—VI. 28, VIII. 7—IX. 24, Peszér, Szeged, Nagyvárad, Belényes, Beél, Biharhegy, Plesshegy, Pécs V, 20—VI. 8, VII. 14-től, Győr, Tapoleza, Felsőlövő, Sopron VI, VIII, Pozsony V, VIII, N.-Lévárd, Tavarnok VI, VIII, Besztercebánya V—VI, VII, Mohi VI. 3, Selmeczbánya VI, IX, Gács, Rozsnyó V. 23—VI. 3, Trencsén, Bresztova, Javorina, Igló VIII. 13, Eperjes V. 15—VI. 8, VII. 18—VIII. 20, Kassa, Szilicze, Huszt,

Nagybooskó V—VI, VII, Szentgothárd, Gyeke, Segesvár VII. 28, Nagyszeben IX. 6, Réa, Nagyág, Orsova VII, Vinkovce, Lipik, Josipdol, Plitvica, Fiume V—VI, VII—VIII, Buccari, Portoré, Novi; Dalmácia.

Előfordul az összes szomszéd országokban: A.-Ausztia V, VII—IX, Karinthia VI, Salzburg VI—VII, VIII—X, Istria IX, Morva- és Csehország VI, VIII, Szilécia V, VII—VIII, Galiczia VI, Bukovina VI, VIII, Oláhország VI—IX.

Elterjedési köre Krisztianiától Algirig és Granadatól Perzsiáig terjed.

21. *Lycaena Corydon* PODA.

PODA, Insecta Mus. Graec. 1761, p. 77. — ESPER, Die europ. Schmetterl. in Abbild. t. 33, f. 4; t. 19, f. 1.

A hím felül fehéres-kék, széles fekete szegélylyel, melyhez a hátsó szárnyon fekete pettyek sorakoznak; a nőstény barna, az elülső szárnyon sötét középolt, a hátsó szárnyon belül többnyire vörösszegélyű sötét szegélyfoltosor van. A rojt fekete és fehér, mindkét színű rojt egyenlő hosszú. Alul a hím fehéres vagy barnás-szürke, a nőstény sötét barnás-szürke, a szegélyen fehérszélű fekete pontsor, mindegyik pont előtt háromszögű vöröses-sárga- és fekete foltal, előtte egy sor szemfolt és köztük fehér pecsét van; a tövön azonkívül néhány petty mutatkozik, a hátsó szárny középoltja többnyire fehér.

Hazánkban hegyi és erdei réteken július közepétől szeptember elejéig gyakori. Nagysága változó, átlag 30 mm. széles, de akad 26 mm. és 40 mm.-es példány is. Színét és rajzát tekintve szintén nagyon változó. Eltérései közül felemlíthető:

1. ♂, nagyon széles fekete szegélylyel, mely részben azáltal keletkezik, hogy az erek szélesen fekete behintésűek (Budapest).

2. ♂, a hátsó szárny szegélyén a fehérkeretű szemfoltok pupillája rozsdaszínű (Eperjes, Púj).

3. ♂, szürkés-kék és a rendesnél kevésbé fényes (Peszér).

4. ♀, a szárnyak középoltját elég jól kifejlett fehér keret veszi körül.

5. az alsó oldalon szemfolt nélkül (Budapest, LANGERTH JÓZSEF gyűjtése).

6. ♂, az elülső szárny alsó oldalán levő pettyek egybeolvadtak = *ab. confluens* Vángel¹ (Kocsócz, Eperjes).

7. ♂, égszínkék, keskeny fekete szegélylyel, a hátsó szárny szegélyén levő szemfoltok a rendesnél kisebbek. Alul az alapszín

¹ Rovart. Lapok. III, 1886, p. 170 (et Revue p. XXIV.)

nagyon világos, a szemfoltok keretei s a vörös szegélysáv szabályosak. Ezt az eltérést Vinkovcén KOCA GYÖRGY fogta. Egy valószínűleg ezen hímhez tartozó nőtényt ugyancsak ő fogott Kricpoljén. Ennél a barna alapszín kék pikkelyezést mutat, a hátsó szárny szemfoltjai pedig feketék; az alsó oldalon a rajz elmosódott, kevés szemfolttal, ezeknek a hátsó szárnyon alig van nyomuk.

A hernyó kékes-zöld vagy fűzöld, apró szemölcsökkel és szőrökkel borított. Hossza 25—27 mm. Előfordul május és júniusban a koronafürtön (*Coronilla varia*), a babón (*Vicia*), bókán (*Astragalus glycyphyllos*) és patkóczyimen (*Hippocrepis comosa*), nappal pedig kövek alá rejtőzik. A báb karcsú, szennyes barnás-sárga.

Parazitái közül a *Microgaster inclusus* RTZB. nevű *Bracon*-féle ismeretes.

Hazai termőhelyei a következők: Budapest VII. 19—IX. 10, Peszér, Feketeerdő, Eger, Pécs VII. 24—VIII. 21, Esztergom, Felső-lövő, Sopron VI—VIII, Pozsony VII—VIII, N.-Lévárd, Tavarnok VII—VIII, Besztercebánya VII—X, Selmeczbánya, Szliács, Gács, Rozsnyó VII. 16—22, Kocsóc, Javorina, Bresztova, Igló VII. 17—VIII. 8, Sz.-Olaszi, Magas Tátra VII. 22, Eperjes VII. 4—VIII. 2, Kassa, Huszt VII—IX, Szentgothárd, Székelyvölgy (Biharhegység), Szászsebes VII, Nagyszében VIII. 7, Nagyág, Réa, Vinkovce, Josipdol, Fuzine, Ogulin, Fiume VII, Portoré, Cirkvenica, Novi; Dalmácia.

Előfordul szomszédságunkban Alsó-Ausztriában (VII—VIII), Karinthiában (VI—VIII), Salzburgban, Morvaországban és Galicziában (VII—VIII), Sziléziában (VII—IX), Bukovinában és Oláhországban (VIII).

Különben Szt.-Pétervártól Kaláabriáig és Andaluziától Tokatig elterjedt.

22. *Lycaena Admetus* Esp.

ESPER, Die europ. Schmetterl. in Abbild. t. 82, f. 1—5.

A szárnyak sötétbarnák, a nőtény kissé világosabb, a hátsó szárny szegélyét gyakran néhány vöröses-sárga folt díszíti. Alul vöröses-szürke, fekete középfolttal, egy sor világos szélű fekete szemmel és feketés szegélyfoltok kettős sorával, melyek között a nőtények hátsó szárnyán gyakran vöröses-sárga sáv mutatkozik.

Magyarországon aránylag kevés vidéken fordul elő és többnyire ritka. Budapest erdei és hegyi rétein a kakasfejen (*Onobrychis sativa*) és vadbükkönyön nem ritka. A hím átlag július 18.-án, a nőtény pedig július 22.-én szokott megjelenni; némely évben azonban korábban is jelenik meg, így fogták már július 8.-án, sőt július 10.-én már kopott példányt is fogtak. Példányaink 30—34, ritkán 27 mm. szélesek; a nőtény mindig valamivel kisebb mint a világosabb hím.

Egyes példányok átmenetet képeznek a *var. Ripertii* Frr.-hez, a mennyiben a hátsó szárny alsó oldalának tövén tisztán kivehető fehér sugarat mutatnak.

A hernyó baltaczímen (*Onobrychis*) és patkóczímen (*Hedysarum*) él.

Termőhelyei: Budapest VII. 23—VIII. 8, Eger, Pécs VII. 14-től, Csolnok, Pozsony VII, Tavarnok VI, Zsarnócza VI. 28, Kocsócz, Zsolna, Szulló, Árvaváralja.

Szomszédságunkban előfordul Alsó-Ausztriában, Galicziában és Oláhországban.

Elterjedési köre Kasan-tól Görögországig és Lyon-tól Amáziáig terjed.

Magyarország szű-féléi.

Irta: CSIKI ERNŐ.

XX.

3. *Cryphalus* (Ernopor) *tiliae* PANZ. (*Ratzeburgi* FERR., *Lederi* REITT.)

Hosszúkás, domború, szurokbarna, kissé fénylő, a csápok és a lábak vöröses-barnák. A csápostor négy ízes, a szemek nem kikanyarítottak. Az előtor háta szélesebb mint hosszú, hátul erősen kerekítve kiszélesedett, elülső szegélyének közepén két, ritkán négy, hegyes szemcse van, a korongon elül háromszögű szemcsés mező van, melynek durva szemcséi négy sorban elhelyezettek. A szárnyfedők másfélszer oly hosszúak mint szélesek, pontsoraik elonyézők, a pikkelyszerű szőrök finomak, porszerűek, az erősebbek fehérek és sorokban elhelyezettek. Hossza 1·3—1·7 mm.

Előfordul Közép- és Dél-Európában és a Kaukázusban, faunánkban a délkeleti felföldön (Nagyszeben, Nagycsür, Berethalom).

Tápnövénye a hársfa (*Tilia parvifolia*), ritkábban *Carpinus betulus* és *Hybiscus syriacus*.

Rágványa egy vagy két, helyenként öblösen kiszélesedett harántos anyamenetből áll, mely fiatalabb ágakban rézsútossá, sőt függélyessé is változik. A lárvemenetek derékszögben indulnak ki az anyamenetekből. A bogárnak két nemzedéke van, az egyik májusban, a másik júliusban repül, utóbbinak kifejlődött utódai már októberben megtalálhatók meneteikben.

4. *Cryphalus* (Ernopor) *caucasicus* LINDEM. (*Schreineri* EICHL.)

Hosszúkás, hengeres alakú, szurokfekete, gyengén fénylő, sárgás-fehér finom pikkelyszerű szőrökkel fedett, a csápok töve és a lábak barnás-sárgák, a hátsó czombok sötétek. Az előtor háta szélesebb mint hosszú, hátrafelé szélesedő, elülső szélén 2—4 kiálló szem-

csével, korongján elül pedig széles kerekded mezővel, mely finomabb szemcsékkal borított. A szárnyfedők kétszer oly hosszúak mint szélesek, finoman és sűrűn bőrszerűen ránczoltak, a hosszanti pontsorok finomak és kissé bemélyedtek, azonkívül felálló rövid szőrökből álló sorokkal díszítettek. Hossza 1.4—1.8 mm.

Előfordul Közép-Európában és a Kaukázusban, nálunk eddig csak Nyitra vármegyében találták meg.

Tápnövénye a kislevelű hársfa (*Tilia parvifolia*), de észlelték a *Tilia ulmifolia* fájában is. Két nemzedéke van évenként, az első korán tavasszal, a másik nyáron repül. Rágványa áll egy vízszintes, körülbelül másfél centiméter hosszú anyamenetből, melynek nem ritkán kis oldalágai is vannak, az anyamenetből ágaznak ki a lárvamenetek. A rágvány tisztán csak a kéregben van, azért a bogár nem igen okoz kárt, annál is inkább, mert eddig csak elhalt száraz ágakban észlelték.

5. *Cryphalus* (Ernoporus) *fagi* FABR. (*Thomsoni* FERR.)

Az állat teste hosszúkás, hengeres, szurokfekete, gyengén fénylő, sárgás pikkelyszerű szőrökkel fedett, a csápok töve és a lábak barnás-sárgák, a hátsó czombok sötétek. Az előtor háta nem nagy, olyan hosszú mint széles, előre felé kerekített, elülső szélének közepén két kis előreálló szemcsével, a finoman szemcsés mező széles és szabálytalan alakú. A szárnyfedők két és félszer oly hosszúak mint szélesek, keskeny hengerek, finoman és sűrűn bőrszerűen ránczoltak, a pontsorok alig láthatók, inkább csak oldalt, a felületük gyéren szürkésen hamvas és csak hátul jobban kifejlődött szürkés vagy sárgás pikkelyszerű szőrsorokkal. Hossza 1.5—1.8 mm.

Előfordul Közép-Európában, Angolországban és Svédországban. Magyarországon (Remecz, Zircz, Sátoraljaújhely, Kercz, Kisdisznód, Herkulesfürdő) és Bosznia-Hercegovinában (Ivan planina, Treskavica planina, Nemila) eléggé elterjedt.

Tápnövénye az erdei bükk (*Fagus silvatica*) és ritkábban a közönséges gyertyánfa (*Carpinus betulus*). Rágványa csak a kéregben van és pedig legfeljebb 6 cm. átmérőjű ágakon. A rágványa áll egy tágas anyamenetből, mely jó öblös kamrát képez, melyből a lárvamenetek minden irányban, de leginkább hosszirányban indulnak ki. Ritkább esetekben a költő-üreg csillagalakú vagy elágazó szabálytalan üreg. Két nemzedéke van.

6. *Cryphalus* (Trypophloeus) *granulatus* RATZB.

Hosszúkás tojásforma, fekete vagy szurokbarna, fénytelen, szürkésen szőrös, a csápok és a lábak sárgák, a csápbunkó barna.

Az előtor háta a középén a legszélesebb, előrefelé kerekítve keskenyedő és befűződött, elülső szélén négy kiálló szemcsével, a korongon levő szemcsés mező félköralakú, hátul finoman pontozott. A szárnyfedők pontozottan barázdások, a csúcson a varrat mellett bemélyedtek és hátul tompán lekerekítettek, a válldudor nagy, előreálló és síma, a közterekben sorokban elhelyezett szőrök vannak. A hímeknél a szárnyfedők negyedik közterében a csúcs előtt sűrűn szőrös kis dudorka van. Hossza 1·5—2·2 mm.

Előfordul Észak- és Közép-Európában; Magyarországon Budapesten és Bártfán találták.

Tápnövénye a fehér nyárfa (*Populus alba*) és némelykor a rezgő nyárfa (*P. tremula*).

7. *Cryphalus* (Trypophloeus) *asperatus* GYLLH. (*binodulus* RATZB.)

Hosszúkas-hengeres testű, fekete, kevésbé fénylő faj, mely szürkésen szőrös, csápjai és lábai pedig sárgák. Az előtor háta félköralakú, elülső szélének közepén négy kiálló dudorkával, felületén elül széles szemcsés mezővel, hátul nagyon finoman pontozott. A szárnyfedők alig kétszer oly hosszúak mint szélesek, finoman hamvasan szőrösek, a közterekben rövid szürke szőrökből álló sorokkal, a pontozott barázdák a korongon alig láthatók, a lapított csúcslejtőn finomak, a varratmelletti köztér a csúcson kiemelkedő. A hímeknél a szárnyfedők negyedik közterén a csúcson egy hegyes dudorka van. Hossza 1·3—2 mm.

Előfordul egész Európában, így Magyarországon (Kalocsa, Trecsén, Kercz) is.

Tápnövénye a rezgő nyárfa (*Populus tremula*), azonkívül ritkábban még a *Populus pyramidalis* és *Salix fragilis* kérge alatt található.

8. *Cryphalus* (Hypothenemus) *Hampei* FERR.

Fekete, a csápok és a lábak sárgák. Az előtor hátának elülső szélén 4—6 apró fogacska van, a finoman szemcsézett mező nem emelkedik ki és a középén túl terjed. A szárnyfedők $1\frac{3}{4}$ -szer oly hosszúak mint szélesek, kevésbé fénylők, a közepüktől a csúcs felé fokozatosan lejtősek, a pontsorok a csúcsig mélyek és erőteljesek, a közterek keskenyek, alig ráncoltak, a középén finom sötétsárga sörtesorral. Hossza 1·1 mm.

Európába kávészemekben importált faj, mely BIELZ szerint hazánkban is előfordul, ő Erdélyből említi.

Simontornyán gyűjtött bogaraim jegyzéke.

Irtta : PILLICH FERENCZ.

I.

A mult év tavasza óta lakóhelyem és környékének bogarait is kutatom, hogy a vidék faunájának megismeréséhez adatokkal járulhassak. A bogarakat részben kertemben és az avval határos nádasokban gazdag réteken, részben a közeli erdős, berkes, homokos dombvidéken, valamint a Sió-csatorna partján gyűjtöttem.

A bogarak meghatározását CSIKI ERNŐ és DR. KAUFMANN ERNŐ uraknak köszönhetem.

A gyűjtött bogarak névsora a következő :

Carabidae. *Calosoma sycophanta* L. VI. — *Carabus coriaceus* L. IX; *violaceus* L. var. *obliquus* THOMS. V. 31; *granulatus* L. VIII; *cancellatus* ILL. VIII; *Ulrichi* GERM. var. *Sokolari* BORN. II. 23; *Scheidleri* PANZ. var. *pannonicus* CSIKI VI. — *Leistus ferrugineus* L. IV. — *Notiophilus palustris* DUFT. IX. — *Clivina fossor* L. IV, V; *collaris* HBST. X. — *Dyschirius aeneus* DEJ.; *globosus* HBST. IV—VIII. — *Brosicus cephalotes* L. IV—VIII. — *Asaphidion flavipes* L. — *Bembidion varium* DUV. II, VII; *quadrinotatum* L.; *articulatum* GYLH. VIII., *assimile* GYLH. IV, V; *biguttatum* F. IV. 21. — *Tachys bistriatus* DUFT. IV, V. — *Trechus quadristriatus* SCHRNK. — *Patrobus excavatus* PAYK. IX. — *Panagaeus crux major* L. IV. 25; *bipustulatus* F. — *Chlaenius nigricornis* F. VII, VIII; *tristis* SCHALL. VII, VIII. — *Oodes helopioides* F. VIII. — *Badister unipustulatus* BON. IV. 25; *bipustulatus* F. III, VIII; *peltatus* PANZ. VII. — *Ophonus azureus* F. V; *maculicornis* DUFT. IV. 28; *griseus* PANZ. VI; *pubescens* MÜLL. IV—VII; *calceatus* DUFT. V—VII. — *Harpalus aeneus* F. IV; *distinguendus* DUFT. III—VII; *smaragdinus* DUFT. IX; *autumnalis* DUFT. X; *tardus* PANZ. VI. 23; *anxius* DUFT. IX; *serripes* QUENS. V—VII. — *Stenolophus teutonius* SCHRNK. ab. *abdominalis* GENÉ; *Skrimshireanus* STEPH. VI; *discophorus* FISCH; *mixtus* HBST. IV, VI. — *Acupalpus flavicollis* STURM IX; *meridianus* L. VIII; *dorsalis* F. VIII; *luteatus* DUFT. IV; *exiguus* DEJ. IV. — *Diachromus germanus* L. VIII. — *Anisodactylus binotatus* F. IV, V; ab. *spurcaticornis* DEJ. VII; *signatus* PANZ. IV. 9. — *Zabrus tenebrioides* GOEZE (*gibbus* F.) IX. 26; *blapoides* CREUTZ. V. 24. — *Amara convexior* STEPH. VII; *aenea* DEG. II—VIII; *eurynota* PANZ. VIII; *anthobia* VILLA IV—VII; *familiaris* DUFT. IV; *municipalis* DUFT. VI; *bifrons* GYLH. IX; *apricaria* PAYK. VIII. — *Stomis pumicatus* PANZ. IV. 15. — *Pterostichus cupreus* L. IV—VIII; *vernalis* PANZ. IV, VI; *niger* SCHALL.

VIII; anthracinus ILLIG. VIII; minor GYLLH. IV. 21. — *Sphodrus leucophthalmus* L. V, VI. — *Calathus fuscipes* GOEZE VI. 23; erratus SAHLBG. II—IV; ambiguus PAYK. VI. — *Dolichus halensis* SCHALL. VII, VIII. — *Agonum obscurum* HBST. IV. 21, VI; lugens DUFT. IV. 21. VII; viduum PANZ. ab. moestum DUFT. VIII; dorsale PONT. IX. — *Metabletus obscuroguttatus* DUFT. II—V; pallipes DEJ. II. 27; truncatellus L. II, VI. — *Microlestes minutulus* GOEZE II. 27; maurus STURM II, VI. — *Dromius linearis* OLIV. II—IV. — *Demetrius monostigma* SAM. IV—VI. — *Odacantha melanura* L. IX. — *Drypta dentata* ROSSI IX. — *Brachynus crepitans* L. X; explodens DUFT. IV. 25.

Halipidae. *Cnemidotus impressus* PANZ. IX.

Dytiscidae. *Hygrotus inaequalis* F. VIII. — *Coelambus impressopunctatus* SCHALL. VIII; parallelogrammus AHR. VIII. — *Bidessus unistriatus* ILLIG. VIII; geminus F. VIII. — *Noterus crassicornis* MÜLL. X; clavicornis DEG. X. — *Laccophilus obscurus* PANZ. VIII. — *Agabus bipustulatus* L. VIII; undulatus SCHRNK. VIII; labiatus BRHM. VIII. — *Ilybius fuliginosus* F. X. — *Cope-latus ruficollis* SCHRANK, VIII. — *Rhantus notatus* F. — *Colymbetes fuscus* L. VIII. — *Hydaticus seminiger* DEG. VIII; transversalis BRÜNN. VIII. — *Graphoderes austriacus* STRM. VIII. — *Acilius sulcatus* L. VIII. — *Dytiscus dimidiatus* BERGSTR.; marginalis L. VIII; circumflexus F. VIII. — *Cybister laterimarginalis* DEG. VIII.

Scydmaenidae. *Neuraphes angulatus* MÜLL. & KUNZE VIII, — *Euconnus hirticollis* ILLIG. VI. — *Scydmaenus tarsatus* MÜLL. & KUNZE X.

Clambidae. *Clambus punctulum* BECK. IX; pubescens REDT.

Silphidae. *Agyrtes castaneus* F. III, VII. — *Necrophorus vespillo* L. V. — *Thanatophilus sinuatus* F. V. 17; rugosus L. V. 13. — *Blitophaga undata* MÜLL. — *Xylodrepa quadripunctata* SCHREB. VI. 8. — *Silpha obscura* L. IV, V. — *Ablattaria laevigata* F. V. 24. — *Catops fuscus* PANZ. VI; nigricans SPENCE IV. 14.

Scaphidiidae. *Scaphosoma assimile* ER.

Corylophidae. *Corylophus cassidoides* MRSH. IV. 21, VI. — *Moronillus ruficollis* DUV.

Histeridae. *Hister quadrimaculatus* L. IV—V; cadaverinus HOFFM. VII; bipustulatus SCHRNK. (fimetarius HBST.) IV—V; purpurascens HBST. IV. 28, V. 1; corvinus GERM. VIII. — *Gnathoncus rotundatus* KUG. IV. 18. — *Saprinus semipunctatus* F. VII, VIII; semistriatus SCRIBA V—VII; politus BRHM. VI; aeneus FABR. VIII; var. immundus GYLLH. VIII; sparsutus SOLSKY V. 17—VIII; conjungens PAYK. VIII. — *Onthophilus affinis* REDTB. — *Acritus nigricornis* HOFFM.; seminulum KÜST.

Trichopterygidae. *Ptenidium fuscicorne* ER. VIII. 15; *myrmecophilum* MOT. VI; *pusillum* GYLLH. VIII. — *Actidium Boudieri* ALLIB. VIII. 15. — *Trichopteryx grandicollis* MANNH.; *Montandoni* ALLIB.; *atomaria* DEG.

Staphylinidae. *Phyllodrepa salicis* GYLLH. VIII. — *Omalium caesum* GRAV. V. 6. — *Xylodromus concinnus* MARSH. — *Trogophloeus bilineatus* STEPH. IV. 21; *rivularis* MOT.; *memnonius* ER.; *elongatulus* ER. IV. 21; *corticinus* GRAV. IV. 21; *nitidus* BAUDI; *despectus* BAUDI; *exiguus* ER. — *Oxytelus rugosus* F. IV. 15; *piceus* L. IV. 9; *sculpturatus* GRAV. VI; *nitidulus* GRAV. IV. VI; *tetracarinatus* BLOCK. II—III. — *Platystethus cornutus* GRAV.; *capito* HEER; *nitens* SAHLB. IV. 21. — *Bledius cribricollis* HEER IV. 25. — *Stenus bipunctatus* ER. VIII; *bimaculatus* GYLLH. II; *Juno* PAYK. IX; *ater* MANNH. II; *providus* ER. VIII; *canaliculatus* GYLLH. VIII; *morio* GRAVH.; *atratus* ER. IV. 9, VI; *circularis* GRAV.; *fuscipes* GRAV. VIII; *crassus* STEPH. IV. 45, VI; *Erichsoni* RYE V; *pallipes* GRAV. IV. 15. — *Euaestethus bipunctatus* LJUNGH VI. — *Paederus riparius* L. II—IV; *caligatus* ER. IV. 15, VIII; *fuscipes* CURT. II—V. 11; *litoralis* GRAVH. II, IV. 25. — *Stilicis subtilis* ER. II; *orbiculatus* PAYK. VIII. — *Scopaeus didymus* ER. IV. 21, VI; *minimus* ER. VIII; *bicolor* BAUDI; *laevigatus* GYLLH. IV. 21, VI. — *Medon brunneus* ER. II; *fuscus* MANNH. IV. 1; *melanocephalus* F. II—IV; *obsoletus* NORDM. IV. VI. — *Lathrobium quadratum* PAYK. II, IV. 9; *castaneipenne* KOL. IX; *fulvipenne* GRAVH. II. — *Cryptobium fracticorne* PAYK. II, IV, VI. — *Leptacinus batychnus* GYLLH. V. 7. — *Xantholinus punctulatus* PAYK.; *linearis* OLIV. II—VI. — *Neobisnius procerulus* GRAV. var. *prolixus* ER. VIII. — *Philonthus coruscus* GRAV. VIII; *immundus* GYLLH. IV. 9; *debilis* GRAV. IV; *varius* GYLLH. ab. *bimaculatus* GRAV. X; *sordidus* GRAV. IV. 13; *discoideus* GRAV. X; *quisquiliarius* GYLLH., *fumarius* GRAV. VI; *salinus* KIESW. VIII; *punctus* GRAV. VIII; *nigritulus* GRAV. II, IV. — *Staphylinus fulvipes* SCOP. IV; *caesareus* CEDERH. VIII. — *Creophilus maxillosus* L. VII. 12. — *Quedius fulgidus* F. XII. 3; *cruentus* OL. X; var. *virens* ROTTB. X; *molochinus* GRAV. IX; *picipennis* HEER X; *boops* GRAV. — *Heterothops praevia* ER. X. — *Mycetoporus clavicornis* STEPH. IV. 9. — *Conosoma pubescens* GRAV. II. — *Tachyporus nitidulus* F. II; *pusillus* GRAV. VIII; *atriceps* STEPH. VI; *hypnorum* F. II, IV. — *Tachinus fimetarius* GRAV. V—VII; *collaris* GRAV. X. — *Dinopsis crosa* STEPH. IV. 21. — *Myllaena intermedia* ER. VI; *minuta* GRAV. IX. — *Oligota flavicornis* LAC. IV. 9; *inflata* MANNH. IV. 9. — *Gyrophæna lucidula* ER. IV. 15. — *Falagria sulcata* PAYK. IV—VIII; *thoracica* CURT. VIII; *obscura* GRAV. II—IV. — *Tachyusa*

nitella FAUV. — Gnypeta carbonaria MANNH. VIII. — Atheta trinitata Kr.; parvula MANNH. VIII; melanaria MANNH. VIII; sordida MARSH. II—VI; fungi GRAV. IV. 9; clientula ER.; analis GRAV. IX. — Astilbus canaliculatus F. II—IV. — Zyrras similis MAERK. IV. 21. — Aleochara curtula GOEZE V. 17; brevipennis GRAVH.; intricata MANNH. X; tristis GRAV. X; bipustulata L. V. 13.

Pselaphidae. Euplectus sanguineus DENNY VIII. — Brachygluta fossulata REICHB. VI, VIII; haematica REICHB. — Reichenbachia impressa PAMZ. — Bryaxis longicornis LEACH. II. 17. — Bythinus Hopffgarteni REITT. IV. 9. — Tychus niger PAYK. VIII. — Pselaphus Heisei HBST. VIII.

Hydrophilidae. Helophorus griseus HBST. X; granularis L. X. — Hydrochus carinatus GERM. IV. 21; brevis HBST.; angustatus GERM. IX. — Ochthebius impressus MARSH. IX; pusillus STEPH. IX. — Hydraena riparia KUG. VIII. — Hydrous piceus L. VIII; aterrimus ESCHSCH. VIII. — Hydrophilus caraboides L. VII, VIII; flavipes STEV. VII, VIII. — Limnoxenus oblongus HBST. VIII. — Hydrobius fuscipes L. IV. 22. — Anacaena limbata F. VI; var. ochracea STEPH. VII. — Philydrus melanocephalus OL. VIII; minutus F. IV. 25; testaceus F. VIII. — Helochares lividus FORST. VII. — Chaetarthria seminulum HBST. VI. — Limnebius truncatellus THBG. X; picinus MARSH. — Sphaeridium scarabaeoides L. IX; bipustulatum FABR. — Cercyon bifenestratus KÜST.; quisquilius L. IX; granarius ER. IX; convexiusculus STEPH. VI; flavipes THUNBG.

Cantharidae. Lampyris noctiluca L. VII. 15. — Cantharis rustica FALL. IV, V; obscura L. IV. 20—V. 9; pulicaria F. IV. 25; livida L. VI. 6; var. rufipes HBST. V; lateralis L. VIII. 7. — Rhagonycha fulva SCOP. VII. — Axinotarsus pulicarius F. VI. 16. — Malachius aeneus L. IV, V; geniculatus GERM. V, VI. — Anthocomus bipunctatus HARR. V, VI. — Henicopus pilosus SCOP. VI. — Dasytes flavipes OLIV.; plumbeus MÜLL. IV. 25. — Haplocnemus pini REDT. IV. 25. — Dolichosoma lineare ROSSI V.

Cleridae. Clerus mutillarius F. IV. 29. — Trichodes apicarius L. VI. 3—8. — Necrobia ruficollis F. IX.

Byturidae. Byturus tomentosus F. V. 13—VI.

Nitidulidae. Cateretes pedicularius L. IV. 25. — Heterostomus pulicarius L. VI. — Soronia grisea — L. II. 27, IX. — Omosiphora limbata F. — Omosita colon L. VI. — Meligethes aeneus F. II, IV—VI; symphyti HEER IV. 25.

Cucujidae. Monotoma quadrioveolata AUB. IX; bicolor VILL. — Psammoeceus bipunctatus F. IV. 21, VI. 11.

Cryptophagidae. Telmatophilus typhae FALL. X. — Cry-

ptophagus scanicus L.; acutangulus GYLLH. X; pilosus GYLLH. IV. 26; Schmidt STURM. — Atomaria nigriventris STEPH.; linearis STEPH. IV. 25; fuscicollis MANNH. IV. 1; mesomelaena HBST. X; analis ER. IV. 9, VIII. — Ephistemus globulus PAYK. IV. 9, VI; exiguus ER. VIII.

Phalacridae. Olibrus affinis STRM. VIII; bicolor F. IV. 25—V. 16. — Stilbus atomarius L. VIII.

Különfélék.

Az I. nemzetközi rovartani kongresszust az előzetes megállapodáshoz híven augusztus 1—6-ig megtartották. Közel háromszáz entomologus jelentkezett az egész földkerekségről, Magyarországot DR. HORVÁTH GÉZA, DR. KERTÉSZ KÁLMÁN és DR. SZILÁDY ZOLTÁN képviselte, kiknek kíséretében még ott volt DR. SZILÁDY ZOLTÁN-né és KERTÉSZ EMNA. A kongresszus megnyitó ülése augusztus 1-én volt LAMEERE tanár elnöklete mellett, ki megnyitó beszédében a kongresszus céljait fejtegette. Miután a szakosztályok elnökeit kijelölték ezek is megkezdették ülésvezetésüket. Magyar részről DR. HORVÁTH GÉZA és DR. KERTÉSZ KÁLMÁN tartottak előadásokat. DR. HORVÁTH GÉZA-t az általános szakosztály, DR. KERTÉSZ KÁLMÁN-t pedig a rendszertani szakosztály elnökévé választották meg. A kongresszus lefolyásáról ezúttal ennyit, a mennyiben arról részletes jelentést fogunk legközelebb közölni.

Irodalom.

Dr. Josef Müller: Diagnosen neuer Höhlensilphiden. (Zoologischer Anzeiger XXXVI, 1910, p. 184—186).

Szerző négy új barlangi Silphidát ír le és pedig a következőket: *Bathyseia tristicula* APFB. subsp. *fallaciosa* Ragusa vidékéről (az Ombla-forrás fölötti barlangból). *Aphaobius Kraussi* Dél-Stájerországból (Leutsch), *A. Mülleri* SCHM. subsp. *Springeri* a Triesti karsztból (Petnjak-barlang Storje mellett) és *Antroherpon Apfellebecki* Herczegovinából (Jasenica és Zavala között fekvő barlangból). Utóbbi faj a legnagyobb *Antroherpon*, mely megüti a 8.5 mm.-t. CSIKI.

*

Walter Froggatt, Locusts in Australia and other Countries (Departement of Agriculture, New South Wales. Farmers' Bulletin, No. 29. February 1910. 40 pag., 12 fig.)

Új-Dél-Wales állami entomologusa W. FROGGATT ezen legújabb munkájában Ausztrália hat kártékony sáskájával, azok fejlődésével,

kártételével és az ellenük való védekezéssel foglalkozik. A míg nálunk csak a marokkói sáskával kell küzdenünk, addig Ausztráliában hat fajjal, a *Chortoicetus terminifera* WALK. és *pusilla* WALK., *Oedaleus senegalensis* KRAUSS, *Acridium maculicollis* WALK., *Locusta danica* L. és *australis* BRUN. fajokkal van dolguk. Miután szerző ezen fajokat részletesen leírja és képüket is közli, áttér a kártétel leírására és az ellenük való védekezési módok tárgyalására, majd leírja a sáska kártételét Magyarország, az Egyesült Államok, Kanada, Dél-Amerika, Cyprus, India, Dél-Afrika, Algir és Mesopotania területén. A Magyarországra vonatkozó részben a hortobágyi sáskairtás leírását találjuk meg, a mi a JABLONOWSKI-féle sáskairtógéppel történik, melynek alkalmazását három képen is bemutatja. Nagy fontosságot tulajdonít szerző a sáskák természetes ellenségeinek, élősdieinek, melyek közül a *Gordius*-férgek, atkák és különféle legyeken kívül a saskapeték parazitáival is foglalkozik, melyek közül két *Proctotrupida*-faj (*Scelio australis* és *chortoicetes*) újnak bizonyult. Ezeket részletesen leírja a szerző és az egyiket képen is bemutatja. Külön fejezet jutott még a sáskák gombaelőidézte (*Mucor racemosus*) betegségének.

CSIKI.

Dr. G. Horváth: Species nova europaea Cimicum sanguisugarum. (Ann. Musei Nationalis Hungarici. VIII, 1910, p. 361–363, fig.)

Szerző a házipoloska egy új rokonát írja le *Clinocoris dissimilis* név alatt és azt képen is bemutatja. Az új fajt CERVA FRIGYES fedezte fel a pestmegyei Csépen, lakóházának eresze alatt. Ez alkalomból szerző még az európai *Clinocoris*-fajok meghatározókulcsát is közli, melyben az új fajon kívül a házipoloska (*Cl. lectularius* L.), a *Cl. columbarius* JEN., *improvisus* REUT. és *Pipistrelli* JEN. szerepel. A cikket a *Clinocoris*-fajokra vonatkozó jegyzetek zárják be. CSIKI.

*

Dr. Max Bernhauer: Beitrag zur Staphylinidenfauna des palaearktischen Gebietes. (Entom. Blätter. VI, 1910, p. 256–260).

Szerző több új Staphylinidát ír le ezen cikkében, az egyik új faj hazánkból való, ez a *Sipalia Kocsii*, melyet KOCSI erdész úr fedezett fel Trencsén vármegyében (Zsihlawnik, Nagy Sziklás, Szelec). Az új faj a *S. laevata* MULS & REY közeli rokona; attól következőkben tér el: a csápok rövidebbek és vastagabbak, az előtor háta rövidebb és a hosszanti középvonal mentén mély és széles hosszanti barázdával ellátott, mely az elülső és hátsó szegélyt nem éri el. Hossza 1.5–2 mm.

CSIKI.